

ПОСВЯТИ, ЮВІЛЕЇ

УДК 378.4(477.41-21Переяслав-Хм.)(091)

DOI 10.5281/zenodo.1285752

Борис Дем'яненко
(Переяслав-Хмельницький)СТАНОВЛЕННЯ Й РОЗВИТОК ПЕДАГОГІЧНОГО ВНЗ
У ПЕРЕЯСЛАВІ-ХМЕЛЬНИЦЬКОМУ (ВІД ФІЛІАЛУ ДО УНІВЕРСИТЕТУ):
ІСТОРИЧНИЙ НАРИС ДО 30-РІЧНОГО ЮВІЛЕЮ

В історичному нарисі на основі архівних матеріалів університету детально розглянуто історію становлення й розвитку педагогічного ВНЗ у Переяславі-Хмельницькому упродовж трьох останніх десятиліть, презентовано історичний матеріал про чисельний загін переяславських педагогів і науковців. Акцентовано увагу на тому, що в сучасному світі вища освіта постала складним і багатовимірним суспільним явищем, що перебуває в нерозривному, двосторонньому зв'язку з суспільством. Суспільство шляхом соціального замовлення формує освітню систему, а система вищої освіти, як сфера виробництва й передачі знань і соціального досвіду, впливає на розвиток суспільства й відповідним чином формує його.

Аргументовано тезу, що новітня Українська держава й молоде громадянське суспільство переживають крах і злам недемократичних форм соціальної організації й опинились у дуже складній ситуації соціально-політичного й цивілізаційного самовизначення, змушені одночасно розв'язувати низку різноспрямованих завдань: долати важкий тягар тоталітарної радянської спадщини, творити національну державність, виробляти конкурентоспроможні стратегії розвитку в сучасному глобалізованому світі. Ця непроста ситуація потребує пошуку нових людей (і організаторів, і виконавців) і нових підходів до осмислення сучасного світу, формування й розробки новітніх життєздатних теоретичних (у т. ч. й освітніх) парадигм.

Червоною ниткою через нарис проходить теза про те, що, як історію творить народ, так і освіта й наука твориться носіями знань, невтомними педагогами-подвижниками, які, поза сумнівом, є елітою й візитівкою навчального закладу в Переяславі-Хмельницькому. На сторінках історичного нариса презентовані науковці Університету, які добре відомі широкому загалу освітян України, які ефективно працюють у галузі історії й політології, філософії, педагогіки і психології, філології, фізичного виховання, валеології й педіатрії, народної ботаніки і зоології, економіки. У ньому 30-річна історія наукового пошуку, навчального й виховного процесу представлена через призму людського виміру, розкриття внеску кожного науковця, педагога, вихователя й наставника молоді в зведення храму освіти і науки у древньому історичному Переяславі, який у 2017 р. відсвяткував 110-річчя від першої писемної згадки.

Прослідковано спадкоємність навчальних закладів (від філіалу Київського державного педагогічного інституту ім. О.М. Горького (23 червня 1986 р. – 17 вересня 1991 р.), Переяслав-Хмельницького філіалу Київського державного педагогічного інституту ім. М.П. Драгоманова (17 вересня 1991 – 24 листопада 1993 рр.), до Переяслав-Хмельницького державного педагогічного інституту (24 листопада 1993 р. – 28 лютого 2002 р.) та Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди (від 28 лютого 2002 р. – дотепер) у Переяславі-Хмельницькому, творче використання їхніх кращих педагогічних надбань у процесі навчання й сучасній педагогічній практиці.

Ключові слова: педагогічний ВНЗ, університет, освіта, процес навчання, переяславські педагоги і науковці.

На початку ХХІ ст. Україна й властиві їй форми суспільної організації опинилися перед численними викликами, зумовленими процесом глобалізації й пов'язаними із ним усеохоплюючими політичними, соціально-економічними, культурними, конфесійними та іншими метаморфозами. Переживаючи крах і злам недемократичних форм соціальної організації й опинившись у дуже непростій ситуації соціально-політичного й цивілізаційного самовизначення, українське суспільство змушене одночасно розв'язувати низку різноспрямованих завдань: долати важкий тягар тоталітарної радянської спадщини, творити національну державність, виробляти конкурентоспроможні стратегії розвитку в сучасному глобалізованому світі. Ця непроста ситуація потребує пошуку нових людей (і організаторів, і виконавців) і нових підходів до осмислення сучасного

світу, формування й розробки новітніх життєздатних теоретичних (у т. ч. й освітніх) парадигм. Важко уявити, щоб це складне завдання виявилось посильним малоосвіченим громадянам. У сучасному світі вища освіта постала складним і багатовимірним суспільним явищем, що перебуває в нерозривному, двосторонньому зв'язку з суспільством. Суспільство шляхом соціального замовлення формує освітню систему, а система вищої освіти як сфера виробництва й передачі знань і соціального досвіду, впливає на розвиток суспільства й відповідним чином формує його.

Допомогти вирішити це вкрай складне завдання покликаний і ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди», який розпочав свою діяльність (і започаткував свою історію) 23 червня 1986 р. згідно рішення Президії Ради Міністрів УРСР «Про відкриття в місті Переяслав-Хмельницькому Київської області філіалу Київського державного педагогічного інституту ім. О.М. Горького» (під цією назвою філіал функціонував до 17 вересня 1991 р.). Як історію творить народ, так і освіта та наука твориться носіями знань, невтомними педагогами-подвижниками (саме так їх можна назвати на тлі перманентного безгрошів'я в сфері освіти і науки упродовж 26 років української незалежності), які, поза сумнівом, є елітою й візитівкою навчального закладу. Широкому загалу освітян України добре відомі науковці Університету, які ефективно працюють у галузі історії й політології, філософії, педагогіки і психології, філології, фізичного виховання, валеології й педіатрії, народної ботаніки і зоології, економіки. Про них і про чисельний загін переяславських педагогів йтиметься в нашому історичному нарисі. У ньому 30-річна історія наукового пошуку, навчального й виховного процесу представлена через призму людського виміру, розкриття внеску кожного науковця, педагога, вихователя й наставника молоді в зведення храму освіти і науки у древньому історичному Переяславі, який у 2017 р. відсвяткував своє 1110-річчя від першої писемної згадки.

У створеному 1986 р. філіалі функціонувало всього два факультети: педагогічний і філологічний. Згідно з наказом № 60-к від 29 серпня 1987 р. по Переяслав-Хмельницькому філіалу КДПІ ім. О.М. Горького виконуючими обов'язків декана педагогічного факультету з 01 вересня 1987 р. призначено кандидата історичних наук, старшого викладача Тараненка М.Г., філологічного – кандидата педагогічних наук, старшого викладача Потапенка О.І. Відповідно до наказу № 69-к від 28 вересня 1987 р. по Переяслав-Хмельницькому філіалу КДПІ ім. О.М. Горького обидва призначені на посаду декана до обрання по конкурсу. Відповідно до рішення вченої ради КДПІ ім. О.М. Горького від 09 грудня 1987 р. й наказу № 674-ок від 15 грудня 1987 р., наказами за № 95-к від 16 грудня 1987 р. і № 2-ок від 05 січня 1988 р. в Переяслав-Хмельницькому філіалі були відкриті кафедри марксизму-ленінізму (в. о. завідувача до обрання по конкурсу призначено доктора філософських наук, професора Стогнія І.П., затверджений на посаді з 30 грудня 1988 р.), філології (в. о. завідувача кафедри до обрання по конкурсу призначено кандидата філологічних наук, доцента Лебеденко Н.П.), педагогіки і психології (в. о. завідувача кафедри до обрання по конкурсу призначено кандидата педагогічних наук, доцента Сенчила В.Л., з 15 березня 1989 р. в. о. завідувача кафедри до обрання по конкурсу призначено кандидата психологічних наук, доцента Шкуленду М.М., затверджений на посаді з 16 травня 1990 р.), фізичного виховання (в. о. завідувача кафедри до обрання по конкурсу призначено кандидата педагогічних наук, доцента Пангелова Б.П., затверджений на посаді з 30 грудня 1988 р.), природничих наук (в. о. завідувача кафедри до обрання по конкурсу призначено кандидата медичних наук, старшого викладача Купцова В.В., з 03 січня 1989 р. в. о. завідувача кафедри до обрання по конкурсу призначено кандидата педагогічних наук, доцента Чернова Б.О., затверджений на посаді завідувача кафедри з 16 травня 1990 р.). Відповідно до рішення Міністерства народної освіти УРСР № 797 від 29 серпня 1988 р. й наказу по КДПІ ім. О.М. Горького за № 509-к від 29 серпня 1988 р., наказу № 55-к від 02 вересня

1988 р. по Переяслав-Хмельницькому філіалу, були відкриті кафедри української мови та літератури (в. о. завідувача кафедри до обрання по конкурсу призначено кандидата педагогічних наук, доцента Потапенка О.І., затверджений на посаді завідувача кафедри з 16 травня 1990 р.), російської мови та літератури (в. о. завідувача кафедри до обрання по конкурсу призначено кандидата філологічних наук, доцента Лебеденко Н.П., затверджена на посаді завідувача кафедри з 30 грудня 1988 р.), іноземних мов (в. о. завідувача кафедри до обрання по конкурсу призначено кандидата філологічних наук, доцента Мільошина Ю.О., затверджений на посаді завідувача кафедри з 16 травня 1990 р.), педагогіки й методики початкового навчання (в. о. завідувача кафедри до обрання по конкурсу призначено кандидата педагогічних наук, доцента Мазоху Д.С.).

На підставі дозволу Міністерства народної освіти УРСР від 11 липня 1989 р., наказу по КДПУ ім. О.М. Горького № 441 від 30 серпня 1989 р. в Переяслав-Хмельницькому філіалі КДП ім. О.М. Горького наказом за № 54-к від 31 серпня 1989 р. були створені факультет фізичного виховання (з 01 вересня 1989 р. деканом до обрання по конкурсу призначено кандидата історичних наук, доцента Коцура В.П.), а також кафедри фізичного виховання (в. о. завідувача кафедри до обрання по конкурсу призначено кандидата педагогічних наук, доцента Пангелова Б.П.), теорії й методики фізичного виховання (в. о. завідувача кафедри до обрання по конкурсу призначено доцента Волкова Л.В., затверджений на посаді завідувача кафедри з 31 травня 1991 р.), теорії та методики мов на педагогічному факультеті (в. о. завідувача кафедри до обрання по конкурсу призначено доцента Ульяновцеву С.Г.).

З березня 1990 р. кафедра марксизму-ленінізму перейменована в кафедру суспільних наук (завідувач кафедри – професор Стогній І.П.). На підставі рішення Ради Інституту від 30 серпня 1990 р. протокол № 1, наказом № 176 від 06 вересня 1990 р. в Переяслав-Хмельницькому філіалі КДП ім. О.М. Горького згідно наказу № 76-5 від 10 вересня 1990 р. були створені кафедри російської мови (в. о. завідувача кафедри до обрання по конкурсу призначено доцента Ульяновцеву С.Г., затверджена на посаді завідувача кафедри з 31 травня 1991 р.), російської літератури (в. о. завідувача кафедри до обрання по конкурсу призначено доцента Лебеденко Н.П.), біологічних основ фізичного виховання (в. о. завідувача кафедри до обрання по конкурсу призначено кандидата біологічних наук, доцента Люріна І.Б., з 21 серпня 1991 р. в. о. завідувача кафедри до обрання по конкурсу призначено кандидата біологічних наук, доцента Джурана В.М.), фізичного виховання й спорту (в. о. завідувача кафедри до обрання по конкурсу призначено кандидата біологічних наук, доцента Цибізова Г.Г.), музики (в. о. завідувача кафедри до обрання по конкурсу призначено старшого викладача Ляшка М.П., затверджений на посаді завідувача кафедри з 31 січня 1992 р.).

На підставі рішення Ради Переяслав-Хмельницького філіалу КДП ім. О.М. Горького від 05 грудня 1990 р., наказу № 532 від 06 грудня 1990 р. по КДП ім. О.М. Горького, згідно наказу № 133-к від 06 грудня 1990 р. по Переяслав-Хмельницькому філіалу, кандидат біологічних наук, доцент Куйбіда В.В. був призначений деканом педагогічного факультету; кандидат педагогічних наук, доцент Потапенко О.І. – деканом філологічного факультету; кандидат історичних наук, доцент Коцур В.П. – деканом факультету фізичного виховання.

На підставі наказу № 10-к від 18 січня 1991 р. по Переяслав-Хмельницькому філіалу в. о. завідувача кафедрою педагогіки та психології призначено доцента Ярмоленка П.Я. (затверджений на посаді завідувача кафедри з 20 грудня 1991 р.). Наказом по КДП ім. О.М. Горького за № 63 від 27 лютого 1991 р. у філіалі згідно наказу № 24-А-К від 28 лютого 1991 р. була створена кафедра спортивних ігор (в. о. завідувача кафедри до обрання по конкурсу призначено кандидата педагогічних наук, доцента Джуса О.М., затверджений на посаді завідувача кафедри з 29 листопада 1991 р.).

Процес організаційного становлення й розбудови молодого ВНЗ на Київщині продовжився після здобуття Україною незалежності. Згідно рішення вченої ради Київського державного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова та Вченої ради філіалу (упродовж 17 вересня 1991 – 24 листопада 1993 рр. філіал іменувався – Переяслав-Хмельницький філіал Київського державного педагогічного інституту ім. М.П. Драгоманова) наказом № 67-к від 01 вересня 1992 р. були створені випускові кафедри дошкільної педагогіки й психології (в. о. завідувача кафедри до обрання по конкурсу призначено кандидата психологічних наук, доцента Шкуленду М.М.), української мови і методики викладання (в. о. завідувача кафедри до обрання по конкурсу призначено кандидата педагогічних наук, доцента Потапенка О.І.), української та зарубіжної літератури (в. о. завідувача кафедри до обрання по конкурсу призначено кандидата філологічних наук, доцента Кузьменка В.І.), кафедра російської та зарубіжної літератури (в. о. завідувача кафедри до обрання по конкурсу призначено кандидата філологічних наук, доцента Лебеденко Н.П.), мовознавства (в. о. завідувача кафедри до обрання по конкурсу призначено кандидата філологічних наук, доцента Ульянову С.Г.).

Згідно наказу № 14-к від 26 березня 1993 р. на посадах завідувачів кафедрами як обраних по конкурсу затверджено: Гаврилюк Н.С. (кафедра теорії та методики викладання мов); Джурана В.М. (кафедра біологічних основ фізичного виховання); Кузьменка В.І. (кафедра української та зарубіжної літератури); Лебеденко Н.П. (кафедра російської та зарубіжної літератури); Лізньова Ю.М. (кафедра фізичного виховання й спорту); Потапенка О.І. (кафедра української мови та методики викладання); Пангелова Б.П. (кафедра спортивних дисциплін); Ульянову С.Г. (кафедра мовознавства); Шкуленду М.М. (кафедра дошкільної педагогіки і психології).

У 1992 р. процес навчання й виховання студентів відділення «Історія та народознавство» на філологічному факультеті забезпечувала кафедра суспільних наук (завідувач – доктор філософських наук, професор Стогній І.П.). Наказом за № 49-к від 31 серпня 1993 р. на базі кафедри суспільних наук створено кафедру філософії і політології (завідувач – доктор філософських наук, професор Стогній І.П.). З 01 вересня 1993 р. започаткувала роботу кафедра історії і культури України (завідувач – кандидат історичних наук, доцент Коцур В.П.).

Постановою Кабінету Міністрів України № 949 від 24 листопада 1993 р. на базі Переяслав-Хмельницького філіалу Українського державного педагогічного університету ім. М.П. Драгоманова був створений Переяслав-Хмельницький державний педагогічний інститут. Наказом № 47-к від 07 лютого 1994 р. професора Стогнія І.П. призначено в. о. ректора Переяслав-Хмельницького ДПІ (обраний по конкурсу 03 жовтня 1994 р.). Відповідно до наказу № 11 від 21 лютого 1994 р. кандидата педагогічних наук, доцента Потапенка О.І. призначено проректором з навчально-виховної роботи; кандидата історичних наук, доцента Ткаченка В.М. – проректором з наукової роботи і зовнішніх зв'язків; Левченка М.М. – проректором з адміністративно-господарської роботи; старшого викладача Білобровко Т.І. – проректором по капітальному будівництву (наказ № 32-к від 21 березня 1994 р.) (з 25 березня 1997 р. до штатного розпису інституту наказом № 29-к від 25 березня 1997 р. замість вищезазначеної введено посаду проректора з економічної роботи і міжвузівських зв'язків); професора Волкова Л.В. – проректором із заочного навчання (наказ № 60-к від 01 вересня 1994 р.).

Згідно наказу № 22-к від 21 лютого 1994 р. завідуючими кафедрою філософії і політології призначено професора Стогнія І.П., історії і культури України – доцента Коцура В.П.; української і зарубіжної літератури – доцента Кузьменка В.І.; української мови та методики викладання – доцента Потапенка О.І.; мовознавства – доцента Ульянову С.Г.; іноземних мов – доцента Мільошина Ю.О.; теорії та методики мов – доцента Гаврилюк Н.С.; біологічних основ фізичного виховання – доцента Джурана В.М.; фізичного виховання та спорту – старшого викладача Лізньова Ю.М.; спортивних ігор –

професора Джуса О.М.; спортивних дисциплін – доцента Пангелова Б.П.; музики – старшого викладача Ляшка М.П.; природничих наук – доцента Чернова Б.О.; дошкільної педагогіки та психології – доцента Шкуленду М.М.; педагогіки і психології – доцента Ярмоленка П.Я.; теорії та методики фізичного виховання – професора Волкова Л.В.; в. о. завідувачів кафедрою: педагогіки та методики початкового навчання – в. о. доцента Васенка В.В.; російської та зарубіжної літератури – доцента Ульяновцева Д.М.; деканом факультету фізичного виховання – доцента Коцура В.П.; педагогічного факультету – доцента Куйбіду В.В. Наказом № 57-к від 29 серпня 1994 р в інституті створено ректорат, конкурсну й експертну комісії.

З 01 вересня 1994 р., виконуючи рішення Вченої ради Інституту від 28 серпня 1994 р. (протокол № 3), наказом за № 58-к від 30 серпня 1994 р. був створений історичний факультет (декан – доцент Коцур В.П.). Деканом факультету фізичного виховання призначено з 01 вересня доцента Пангелова Б.П. З 01 березня 1995 р. в штатний розпис інституту введено посаду декана з заочної форми навчання (декан – старший викладач Стадник М.М., наказ № 18-к від 20 лютого 1995 р). У зв'язку з об'єднанням (через скорочення контингенту студентів) кафедр мовознавства й російської та зарубіжної літератури, відкрито кафедру російської мови та літератури (завідувач – доцент Майдаченко П.І.). На базі кафедри дошкільної педагогіки і психології створено кафедру дошкільної педагогіки і практичної психології (завідувач – доцент Хомич Г.О.).

З 01 грудня 1994 р. Постановою Кабінету Міністрів України № 888 Переяслав-Хмельницькому державному педагогічному інституту присвоєно ім'я видатного філософа й мислителя Г.С. Сковороди. 20 вересня 1995 р. у вузі відкрита аспірантура. Згідно рішення Ради інституту від 30 жовтня 1995 р., наказом за № 58-к від 31 жовтня 1995 р. на історичному факультеті започатковано роботу кафедри всесвітньої історії (в. о. завідувача кафедри – старший викладач Соловійова Т.М.).

Відповідно до рішення ДАК від 13 червня 1996 р. (протокол № 2), Переяслав-Хмельницький державний педагогічний інститут ім. Г.С. Сковороди отримав право на продовження освітньої діяльності, пов'язаної з наданням вищої освіти на рівні кваліфікаційних вимог до спеціаліста з напрямку підготовки (спеціальності) згідно ліцензії ВПД-Ш № 102523.

1. 6.0101 Педагогіка	7.010103 Дошкільне виховання
2. 6.0101 Педагогіка	7.010104 Початкове навчання
3. 6.0101 Педагогіка	7.010102 Трудове навчання
4. 6.0305 Філологія	7.030501 Українська мова та література
5. 6.0303 Історія	7.030301 Всесвітня історія
6. 6.0102 Фізичне виховання	7.010201 Фізичне виховання й спорт.

Керуючись Постановою Кабінету Міністрів України № 1074 від 05 вересня 1996 р. «Про затвердження Положення про державні вищі навчальні заклади освіти» наказом № 29-к від 25 березня 1997 р. по Переяслав-Хмельницькому ДПІ ім. Г.С. Сковороди професора Чернова Б.О. призначено на посаду проректора з наукової роботи. Рішенням атестаційної колегії Міністерства освіти України від 24 жовтня 1996 р. (протокол № 4/3/9-2) вченій раді інституту надано право присвоювати науково-педагогічним працівникам інституту вчене звання доцента.

Відповідно до наказу по інституту № 19-к від 25 лютого 1998 р. доцента Коцура В.П. призначено на посаду ректора Переяслав-Хмельницького ДПІ ім. Г.С. Сковороди. Наказом № 25-пк від 13 березня 1998 р. проректором з навчально-виховної роботи призначено доцента Калмикову Л.О.; з економічної та адміністративної роботи – доцента Джурана В.М.; з наукової роботи – доцента Рика С.М.

Виконуючи наказ Міністерства освіти України «Про реорганізацію структурних підрозділів Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди» № 158 від 06 травня 1998 р., відповідно до постанови Кабінету

Міністрів України № 1074 від 05 вересня 1996 р. «Про затвердження положення про державний вищий заклад освіти» наказом за № 39-к від 11 травня 1998 р. і № 41-к від 12 травня 1998 р. було змінено структуру навчально-наукових підрозділів (деканатів) Переяслав-Хмельницького державного педагогічного інституту ім. Г.С. Сковороди. Були відкриті нові факультети: післядипломної освіти і підвищення кваліфікації (декан – доцент Білобровко Т.І.), довузівської підготовки (декан – професор Потапенко О.І.), педагогіки і психології (доцент – Борисова О.О.); змінено назви вже існуючих факультетів: факультет підготовки вчителів історії (в. о. декана – старший викладач Колибенко О.В.), підготовки вчителів початкової школи (в. о. декана – старший викладач Ігнатенко Н.В.), підготовки вчителів української мови і літератури (декан – доцент Корпанюк М.П.), підготовки вчителів іноземної мови (декан – доцент Живогляд О.А.), підготовки вчителів трудового навчання і біології (декан – доцент Куйбіда В.В.), підготовки вчителів фізичної культури (декан – професор Джус О.М.).

Відповідно до інструктивних листів Міністерства освіти України за № 11-980 від 05 травня 1998 р., № 1-5/348 від 25 травня 1998 р., а також у зв'язку з необхідністю приведення у відповідність кафедр Інституту ліцензованим спеціальностям, за якими здійснювалася підготовка педагогічних кадрів, наказом № 55-к від 22 червня 1998 р. ліквідовано 19 існуючих на той час кафедр Інституту й створено 25 нових, зокрема: філософії та політології (завідувач – Стогній І.П.); історії України та методики викладання (Коцур В.П.); всесвітньої історії (Соловійова Т.М.); педагогіки (Шапран О.І.); педагогіки і методики початкового навчання (Мазоха Д.С.); психології (Ярмоленко П.Я.); практичної психології (Хомич Г.О.); дошкільної педагогіки і психології (Калмикова Л.О.); валеології, анатомії та фізіології (Кебкало Т.Г.); екології та методики природничих дисциплін (Чернов Б.О.); української лінгвістики (Карп'юк М.Д.); методики викладання української мови та літератури (Потапенко О.І.); теорії та методики мов (Гаврилюк Н.С.); української і зарубіжної літератури (Мазоха Г.С.); іноземних мов (Мільошин Ю.О.); теорії та методики викладання іноземних мов (Саприкін О.А.); методики музичного виховання та гри на музичних інструментах (Ляшко М. П.); теорії музичних дисциплін та хорового диригування (Колос М.Г.); біології (Джуран В.М.); математики та інформатики (Філоненко Н.В.); загально-технічних і методичних дисциплін (Васенко В.В.); спортивних дисциплін (Пангелов Б.П.); спортивних ігор (Джус О.М.); теорії та методики фізичного виховання (Волков Л.В.); фізичного виховання та здорового способу життя (Шульга М.П.).

У зв'язку з клопотанням Переяслав-Хмельницького голови міської ради народних депутатів № 494/7-22 від 11 червня 1998 р., згідно листів Міністерства освіти України за № 1/11-1664 від 10 липня 1998 р. та № 5.1.-5/348 від 25 травня 1998 р., на основі узгодження з Міністерством освіти України (лист за № 127 від 27 серпня 1998 р.) з метою підготовки спеціалістів економічного профілю для Переяслав-Хмельницького регіону наказом за № 72-к від 28 серпня 1998 р. в Інституті відкрито економічне відділення (завідувач – старший викладач Калмиков В.В.) за напрямом 0501. «Економіка й підприємництво» (бакалаврат), започаткувала роботу кафедра соціально-економічних наук (завідувач – доцент Муромцев М.М.). Згідно наказу Міністерства освіти України № 364 від 14 жовтня 1998 р., наказом по Інституту за № 97 від 16 жовтня 1998 р. був створений економічний факультет (декан – старший викладач Калмиков В.В.) Переяслав-Хмельницького державного педагогічного інституту ім. Г.С. Сковороди. Рішенням ДАК від 09 липня 1999 р. Інституту надані ліцензії зі спеціальностей «Економіка підприємства», «Маркетинг», «Облік та аудит».

Наказом по Інституту за № 4 від 10 січня 2000 р. 9 кафедрам надано статус загальноінститутських, 4 – міжфакультетських, 21 – випускових. 10 жовтня 2000 р. рішенням ДАК (протокол № 29) Переяслав-Хмельницький ДПІ імені Г.С. Сковороди визнано акредитованим за статусом вищого закладу освіти III рівня акредитації в цілому.

Рішенням ДАК від 10 червня 2003 р. за № 45 акредитовані за IV рівнем спеціальності 8.010101 Дошкільне виховання; 8.010103 ПМСО. Українська мова; Французька мова; Англійська мова; Німецька мова; Історія; Біологія; Трудове навчання; Фізична культура. Рішенням ДАК від 24 лютого 2004 р. (протокол № 49) Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди акредитований в цілому за IV рівнем. Розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2002 р. за № 85-р на базі Інституту утворено Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди.

На підставі свідоцтва про державну реєстрацію юридичної особи (серія А00 № 562231) і довідки № 233/5 2005 р. з єдиного державного реєстру підприємств та організацій України з 28 вересня 2005 р. назву вузу «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди» змінено на «Державний вищий навчальний заклад «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди».

За період з 2006 по 2008 рр. сталися деякі структурні зміни у ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди». Зокрема, з 01 січня 2006 р. створено редакційно-видавничий відділ (наказ ректора № 6 від 13 січня 2006 р.). Змінено назви відокремлених структурних підрозділів (наказ № 6 від 12 травня 2006 р.). Створено на базі факультетів, інститутів та інших структурних підрозділів закладу загально-університетський народний хор (наказ № 131 від 05 вересня 2006 р.). З 01 січня 2006 р. створено навчально-науковий Центр наукової і дидактичної філософії (наказ № 133, п. 1 від 15 вересня 2006 р.), а при відділенні післядипломної освіти створено навчально-науковий Центр з освітнього менеджменту (наказ № 133, п. 2 від 15 вересня 2006 р.). Відновлено діяльність лабораторії духовного розвитку особистості на громадських засадах (наказ № 40 від 02 жовтня 2006 р.). Змінено назву кафедри географії і методики навчання природничих дисциплін на «географії, екології і методики навчання природничих дисциплін» (наказ № 115 від 28 серпня 2007 р.).

У березні 2008 р. в Університеті створено Центр комп'ютерного тестування (наказ № 40 від 12 березня 2008 р. «Про вдосконалення тестового контролю знань студентів»). Перейменовано назви посад: «проректор з навчально-виховної роботи» на «перший проректор», «проректор з економічно-адміністративної роботи» на «проректор з науково-педагогічної роботи» (наказ № 53 від 11 квітня 2008 р.).

З 01 вересня 2008 р. на базі економічного факультету створено навчально-науковий фінансово-економічний інститут як структурний підрозділ ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький ДПУ імені Григорія Сковороди» (наказ № 99 від 02 липня 2008 р.). Відновлено діяльність навчально-методичної лабораторії етнопедагогіки при кафедрі загальної і соціальної педагогіки на громадських засадах (наказ № 157 від 30 вересня 2008 р.).

На виконання наказу № 83 від 25 червня 2010 р. про реорганізацію кафедр Університету, були реорганізовані й створені нові кафедри: політології (завідувач, доцент Дем'яненко В.М.); філософії (професор Стогній І.П.); загальної історії, правознавства і методик навчання (професор Реєнт О.П.); історії та культури України (професор Коцур В.П.); фінансів, грошового обігу і кредиту (професор Боголіб Т.М.); обліку, аудиту і контролінгу (доцент Плескач В.Л.); економічної теорії і методології наукових досліджень (доцент Рудницька О.В.); економіки підприємства та інноваційного розвитку (професор Бондар І.К.); спортивних дисциплін і туризму (доцент Закопайло С.А.); теорії та методики фізичного виховання і спорту (професор Волков Л.В.); спортивних ігор (професор Джус О.М.); педагогіки, теорії і методики початкової освіти (професор Ігнатенко Н.В.); мистецьких дисциплін і методик навчання (доцент Кожевнікова Л.В.); педагогіки і методики дошкільної освіти (професор Нікітчина С.О.); педагогіки (доцент Шапран О.І.); соціальної педагогіки та освіти дорослих (професор Мазоха Д.С.); управління та моніторингу якості освіти (професор Лікарчук І.Л.); психології (професор

Булах І.С.); медико-біологічних дисциплін і валеології (доцент Кебало Т.Г.); біології і методики навчання (професор Джуран В.М.); математики, інформатики і методики навчання (доцент Філоненко Н.В.); теорії і методики викладання трудового навчання і креслення (професор Сидоренко В.К.); географії, екології і методики навчання (професор Чернов Б.О.); української лінгвістики і методики навчання (професор Потапенко О.І.); української і зарубіжної літератури та методики навчання (професор Мазоха Г.С.); іноземної філології і методики навчання (професор Туліна Т.О.); практики іноземного мовлення (доцент Швець Т.А.).

Своє 30-річчя Університет зустрів, маючи у своєму складі 7 факультетів (історичний; педагогіки і психології; педагогічний; природничо-технологічний; філологічний; фінансово-гуманітарний; фізичного виховання), відділення післядипломної освіти, 29 кафедр. У рік свого ювілею університет здійснював підготовку фахівців за 23 напрямками освітньо-кваліфікаційного рівня та освітньо-професійними програмами підготовки бакалаврів; 22 спеціальностями о. к. р. «спеціаліст»; 23 спеціальностями освітньо-професійних програм магістрів; 14 спеціальностями підготовки доктора філософії. Чисельність студентів і слухачів усіх форм навчання становила 5459 осіб, у т. ч. денної форми навчання 3261 особа, заочної – 1924 особи, слухачів – 274 особи. Усього Університетом за 30 років підготовлено понад 28 тисяч фахівців для педагогічної освіти, галузей знань: фізичного виховання, спорту й здоров'я людини; мистецтва; гуманітарних наук; соціально-політичних наук; природничих; фізико-математичних наук та економічної галузі. Понад 80% випускників розподілено в навчальні заклади, виробничі установи і підприємства Київщини. Загальна чисельність науково-педагогічних працівників Університету становила 373 особи, із них 40 осіб (11%) докторів наук, професорів, 206 осіб (55%) – кандидатів наук, доцентів, усього науковців і працівників із вченими званнями і науковими ступенями – 246 осіб (66%).

Керуючись принципом інтеграції освіти і науки в Університеті створено 6 наукових центрів: усної історії; сквородинознавства; нумізматики і грошового обігу; генеалогічних досліджень та історичної регіоналістики; правового навчання та виховання; тестових технологій і моніторингу якості освітніх послуг. Спільно з інститутом педагогіки АПН України створено школу-лабораторію в навчальному комплексі «Університет-ЗОШ № 7», яка забезпечує розробку, експериментування й апробацію нових педагогічних концепцій і ідей, спрямованих на оновлення й поглиблення змісту навчально-виховного процесу. Забезпечено функціонування 15 навчально-методичних лабораторій: психолінгвістики розвитку дитини; духовного розвитку особистості; біохімії; діагностики здоров'я; регіональних особливостей розвитку оздоровчо-спортивного туризму й краєзнавчої роботи; археологічних досліджень; проблем інноватики у технологічній освіті; політико-соціологічних досліджень; психолого-медико-педагогічної служби; педагогічних технологій початкової освіти; сучасних технологій фізичного виховання та спортивної підготовки дітей і молоді України; інформаційних систем; машинознавства; основ електротехніки і загальної фізики; вивчення повсякденної історії українського суспільства. У навчальному закладі успішно діють п'ятнадцять наукових шкіл провідних учених-професорів університету.

Отже, відродження, збереження й подальший розвиток освітянських традицій у Переяславі, спадкоємність навчальних закладів (від єзуїтської колегії, початкової духовної школи при єпископській кафедрі, слов'яно-латинської школи, колегіуму (семінарії), духовного, комерційного й народного училищ до педшколи, педагогічного училища, педагогічного інституту та університету), творче використання їхніх кращих педагогічних надбань у процесі навчання й сучасній педагогічній практиці, дозволяє з оптимізмом дивитися в майбутнє, адекватно відповідати на глобальні, загальноєвропейські, регіональні й національні виклики.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА

1. Накази проректора (ректора) з основної діяльності (1986–2016).
2. Накази проректора філії з особового складу (1986–1993).
3. Накази ректора інституту з особового складу (1994–2003).
4. Накази ректора університету з особового складу (2004–2016).

Demianenko B. The formation and development of a pedagogical university in Pereiaslav-Khmelnyskyi (from an outliar to a university): a historical essay to the 30th anniversary.

The history of formation and development of pedagogical University in Pereiaslav-Khmelnyskyi during the last three decades have been considered in detail in the historical essay based on archival materials. There is also presented historical material about the numerous group of the local teachers and scholars. The emphasis is placed on the fact that in the modern world higher education has become a complex and multidimensional social phenomenon which is inextricably linked with the society. Society make a social order to form an educational system, and the system of higher education as a sphere of production and transfer of knowledge and social experience affects the development of society and accordingly forms it.

The thesis that the newest Ukrainian state and young civil society are undergoing the collapse and breaking of undemocratic forms of social organization were argued, they found themselves in a very difficult situation of socio-political and civilizational self-determination. They are forced simultaneously to resolve a number of diverse tasks: to overcome the heavy burden of a totalitarian of Soviet heritage, to create a national statehood, to develop competitive development strategies in a modern globalized world. This difficult situation requires the search for new people (both organizers and executors) and new approaches to comprehension of the modern world, the formation and development of the latest viable theoretical (including educational) paradigms.

The red thread through the essay is the thesis that just like the history is made by people, the education and science are created by the bearers of knowledge, the tireless pedagogues-ascetics, which undoubtedly are the elite and business card of the educational institution in Pereiaslav-Khmelnyskyi. Scientists from the University who are well-known to the general public of Ukrainian educators and who work effectively in the field of history and political science, philosophy, pedagogy and psychology, philology, physical education, valeology and pediatrics, folk botany and zoology, economics are well presented in the historical essay. The 30-year history of scientific research and educational process is presented through the prism of human dimension, the disclosure of the contribution of each scientist, teacher, educator and mentor of youth to the construction of the temple of education and science in the ancient Pereiaslav which celebrated the 1110th anniversary from the first written mention in 2017.

The succession of educational institutions (from the outliar of the Kyiv O.M. Gorky State Pedagogical Institute (June 23, 1986 – September 17, 1991), Pereiaslav-Khmelnyskyi outliar of the Kyiv M. Dragomanov State Pedagogical Institute (September 17, 1991 – November 24, 1993) to the Pereiaslav-Khmelnyskyi State Pedagogical Institute (November 24, 1993 – February 28, 2002) and Pereiaslav-Khmelnyskyi Hryhorii Skovoroda State Pedagogical University (from February 28, 2002 to the present)) in Pereiaslav-Khmelnyskyi with the use of their best pedagogical achievements in the learning process and modern pedagogical practice are investigated in the article.

Key words: pedagogical institution of higher education, university, education, study process, Pereiaslav teachers and scientists.

Одержано 22.02.2018.